DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

1. juni 2006 *

I sag C-453/04,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Landgericht Berlin (Tyskland) ved afgørelse af 31. august 2004, indgået til Domstolen den 28. oktober 2004, i den sag, der er iværksat af

innoventif Limited,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris og L. Bay Larsen (refererende dommer),

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: R. Grass,

* Processprog: tysk.

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er indgivet indlæg af:

— den tyske regering ved C. Schulze-Bahr, som befuldmægtiget

— den spanske regering ved F. Díez Moreno, som befuldmægtiget

— den slovakiske regering ved R. Procházka, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Braun, som befuldmægtiget,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 43 EF og 48 EF.

2 Anmodningen er indgivet i en sag anlagt af innoventif Limited (herefter »innoventif«) til prøvelse af en beslutning truffet af Amtsgericht Charlottenburg, hvorved selskabets anmodning om at få sin filial, der er etableret i Tyskland, registreret i det nationale handelsregister blev afvist med den begrundelse, at innoventif havde afvist at betale et forskud på de forventede omkostninger ved offentliggørelse af selskabets formål, som fastsat i dets stiftelsesoverenskomst.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Rådets første direktiv 68/151/EØF af 9. marts 1968 om samordning af de garantier, som kræves i medlemsstaterne af de i traktatens artikel 58, stk. 2, nævnte selskaber til beskyttelse af såvel selskabsdeltagernes som tredjemands interesser, med det formål at gøre disse garantier lige byrdefulde (EFT 1968 I, s. 41, herefter »første selskabsdirektiv«), finder anvendelse på kapitalselskaber. Direktivet, som har til formål at beskytte tredjemænd, som handler med disse selskaber, bestemmer navnlig, at der skal oprettes en aktmappe, som indeholder et vist antal oplysninger. Denne aktmappe oprettes for hvert selskab, der er indført i det stedligt kompetente handelsregister.

4 Første selskabsdirektivs artikel 2, stk. 1, litra a), har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for, at den obligatoriske offentlighed vedrørende selskaber i det mindste omfatter følgende dokumenter og oplysninger:

a) stiftelsesoverenskomsten samt vedtægterne, såfremt disse foreligger som et særskilt dokument«

5 Første direktivs artikel 3, stk. 2 og 4, bestemmer:

»2. Alle dokumenter og oplysninger, der i henhold til artikel 2 er offentligt tilgængelige, skal henlægges i aktmappen eller indføres i registret [...]

[...]

4. De i stk. 2 omhandlede dokumenter og oplysninger skal bekendtgøres i den dertil af medlemsstaten bestemte nationale offentlige tidende enten i form af en fuldstændig gengivelse eller gengivelse i uddrag eller i form af en henvisning til, at dokumentet er henlagt i aktmappen eller er indført i registret.«

6 Rådets ellevte direktiv 89/666/EØF af 21. december 1989 om offentlighed vedrørende filialer oprettet i en medlemsstat af visse former for selskaber henhørende under en anden stats retsregler (EFT L 395, s. 36, herefter »ellevte selskabsdirektiv«) omhandler kapitalselskabers filialer.

7 Ellevte selskabsdirektivs artikel 1, stk. 1, fastsætter:

»Dokumenter og oplysninger vedrørende filialer, som er oprettet i en medlemsstat af selskaber henhørende under en anden medlemsstats retsregler, og som er omfattet af [første] direktiv offentliggøres i henhold til retsreglerne i den medlemsstat, hvor filialen er beliggende, i overensstemmelse med artikel 3 i nævnte direktiv.«

8 I ellevte selskabsdirektivs artikel 2, stk. 1, er fastsat en liste over dokumenter og oplysninger, som skal offentliggøres i den medlemsstat, hvor filialen er etableret. Artikel 2, stk. 2, litra b), åbner mulighed for, at den medlemsstat, i hvilken filialen er oprettet, kan fastsætte supplerende forpligtelser med hensyn til offentliggørelse, der især vedrører »stiftelsesoverenskomsten og vedtægterne, såfremt disse foreligger som et særskilt dokument, jf. artikel 2, stk. 1, litra a)-c), i [første] direktiv«.

9 I ellevte selskabsdirektivs artikel 4 bestemmes det, at den medlemsstat, i hvilken filialen er oprettet, kan foreskrive anvendelse af et af Fællesskabets andre officielle sprog, samt at oversættelser af de offentliggjorte dokumenter skal være bekræftet, navnlig hvad angår den offentliggørelse, der er omhandlet i det nævnte direktivs artikel 2, stk. 2, litra b).

De nationale bestemmelser

10 I § 8, stk. 1 og 2, i den tyske forbundslov om omkostninger ved frivillig retspleje af 26. juli 1957 (BGBl. 1957 I, s. 960, herefter »KostO«), der har overskriften »Forskud«, bestemmes det:

»1) Hvad angår forvaltningsakter, som foretages efter anmodning, skal den person, der skal betale omkostningerne, erlægge et forskud, der er tilstrækkeligt stort til at dække disse [...]

2) Hvad angår forvaltningsakter, som foretages efter anmodning, er gennemførelsen heraf betinget af, at forskuddet betales, eller der stilles garanti for betalingen.«

11 I KostO's § 14, som har overskriften »Ansættelse af omkostninger, indsigelse, kæremål«, fastsættes det:

»1) Omkostningerne fastsættes af den ret, for hvilken sagen verserer eller sidst verserede, selv hvis fastsættelsen heraf er blevet indbragt for en anden ret [...]

2) Den ret, som har fastsat omkostningerne, træffer afgørelse med hensyn til indsigelse fremsat af debitor og skattemyndighederne over for opgørelsen af omkostningerne.

3) Debitor og skattemyndighederne kan påkære afgørelsen vedrørende indsigelsen, hvis værdien af genstanden for kæremålet overstiger 200 EUR.«

12 Den tyske handelslov (Handelsgesetzbuch) af 10. maj 1897 (RGBl. 1897, s. 219), som senest ændret ved § 1 i lov af 15. december 2004 (BGBl. 2004 I, s. 3408, herefter »HGB«), indeholder en ordning vedrørende registrering af filialer i handelsregistret.

13 HGB's § 13b, som har overskriften »Filialer af anpartsselskaber i indlandet«, bestemmer i stk. 2 og 3:

»2) Oprettelsen af en filial skal anmeldes af direktørerne. En bekræftet kopi af selskabsvedtægterne [...] skal vedlægges anmeldelsen.

3) Registreringen omfatter tillige de oplysninger, der er nævnt i § 10, stk. 1 og 2, i lov om anpartsselskaber.«

14 For så vidt angår filialer af anpartsselskaber i udlandet fastsætter HGB's § 13g, stk. 2 og 3:

»2) Anmeldelsen skal vedlægges en bekræftet kopi af selskabets vedtægter, og hvis vedtægterne ikke er affattet på tysk, en bekræftet oversættelse affattet på tysk [...]

3) Registreringen af filialens stiftelse omfatter tillige de oplysninger, der er nævnt i § 10, stk. 1 og 2, i lov om anpartsselskaber [...]«

15 Den tyske lov om anpartsselskaber (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung) af 20. april 1892 (RGBl. 1892, s. 477), som senest ændret ved § 13 i lov af 9. december 2004 (BGBl. 2004 I, s. 3214, herefter »GmbHG«), foreskriver i § 10, stk. 1, der har overskriften »Registrering i handelsregistret«, følgende:

»Ved opførelse i handelsregistret skal selskabets benævnelse og hjemsted, selskabets formål [...] og beføjelserne til at optræde på selskabets vegne indføres.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

16 Innoventif, som er et engelsk anpartsselskab med hjemsted i Birmingham (Det Forenede Kongerige), blev registreret hos Companies House of Cardiff (Det Forenede Kongerige) den 1. april 2004. Selskabets formål er udtømmende beskrevet i punkt 3 i dets stiftelsesoverenskomst, der har overskriften »The objects of which the Company is established are«. Det nævnte punkt 3 består selv af 23 punkter fra A til W og fylder adskillige sider.

17 Den 13. april 2004 oprettede innoventif en filial i Berlin, som det anmodede Amtsgericht Charlottenburg om at indføre i handelsregistret.

18 Ved beslutning af 23. april 2004 gjorde Amtsgericht Charlottenburg iværksættelsen af den ansøgte registrering betinget af betaling af et omkostningsforskud på 3 000 EUR. Amtsgericht fastsatte dette beløb på grundlag af de forventede udgifter til offentliggørelse af selskabets formål, som beskrevet i innoventifs stiftelsesoverenskomst, under hensyn til, at beskrivelsen i punkt 3, A-W, omhandlede selskabets formål, og at det derfor skulle indføres i handelsregistret i sin helhed.

19 Innoventif fremsatte den 18. maj 2004 i medfør af KostO's § 14, stk. 2, indsigelse herimod over for Amtsgericht Charlottenburg, idet selskabet var af den opfattelse, at dets formål udelukkende fremgik af stiftelsesoverenskomstens punkt 3, A og B.

20 Amtsgericht Charlottenburg tog ikke indsigelsen til følge, idet retten i sin kendelse tilkendegav, at et forskud, fastsat på grundlag af de forventede omkostninger, som det, der blev forlangt i hovedsagen, er påkrævet, når det er sandsynligt, at den, der skal betale omkostningerne, ikke er klar over, at de vil være af en sådan størrelse.

21 Selskabet innoventif kærede til den forelæggende ret i medfør af KostO's § 14, stk. 3, og gjorde gældende, at betaling af et forskud på det forlangte beløb strider mod ellevte selskabsdirektiv og udgør en tilsidesættelse af princippet om etableringsfrihed.

22 Landgericht Berlin har vurderet, at spørgsmålet om, hvorvidt det er lovligt at betinge registrering i handelsregistret af innoventifs filial af, at der betales et forskud af de forventede udgifter til offentliggørelse af innoventifs formål, således som der stilles krav om i de nationale bestemmelser, afhænger af en fortolkning af artikel 43 EF og 48 EF.

23 Under disse omstændigheder har Landgericht Berlin besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er det foreneligt med etableringsfriheden for selskaber i henhold til artikel 43 EF og 48 EF, at registrering i handelsregistret af en filial, der er oprettet i [...] Tyskland af et kapitalselskab med hjemsted [i Det Forenede Kongerige], gøres betinget af, at der betales et forskud, der fastsættes efter de forventede udgifter til offentliggørelse af selskabets formål, således som dette er angivet i de relevante bestemmelser i selskabets stiftelsesoverenskomst?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten

24 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og den spanske regering har stillet spørgsmål ved, om det præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

25 Kommissionen er af den opfattelse, at spørgsmålet muligvis ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som den forelæggende ret ikke har anført de grunde, der har ført den til at forelægge dette spørgsmål.

26 Det bemærkes, at Domstolen har understreget nødvendigheden af, at den nationale ret anfører de nøjagtige grunde til, at den har rejst spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretten og har fundet det nødvendigt at forelægge præjudicielle spørgsmål for den. Domstolen har endvidere udtalt, at det er nødvendigt, at den nationale ret i det mindste i et vist omfang angiver begrundelsen for udvælgelsen af de fællesskabsbestemmelser, som den ønsker fortolket, og angiver den forbindelse, som efter rettens opfattelse består mellem disse bestemmelser og den nationale lovgivning, der finder anvendelse i sagen (jf. bl.a. kendelse af 8.10.2002, sag C-190/02, Viacom, Sml. I, s. 8287, præmis 16, og dom af 6.12.2005, forenede sager C-453/03, C-11/04, C-12/04 og C-194/04, ABNA m.fl., Sml. I, s. 10423, præmis 46).

27 Imidlertid har den forelæggende ret for så vidt angår hovedsagen dels defineret den faktiske og retlige baggrund for det forelagte spørgsmål, dels på kortfattet, men tilstrækkelig, måde oplyst, at den har forelagt det præjudicielle spørgsmål, fordi den er i tvivl om, hvorvidt kravet i henhold til national ret om betaling af et forskud af de forventede udgifter til offentliggørelse af formålet med et selskab, der har sit hjemsted i en anden medlemsstat, og som anmoder om at få registreret sin filial i det nationale handelsregister, kan udgøre en restriktion for udøvelsen af etableringsfriheden, som EF-traktaten tillægger dette selskab.

28 Den spanske regering har anført, at det præjudicielle spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, da det angår fortolkningen af en national bestemmelse.

29 Det bemærkes, at Domstolens kompetence er begrænset til en undersøgelse af de fællesskabsretlige bestemmelser alene (jf. kendelse af 21.12.1995, sag C-307/95, Max Mara, Sml. I, s. 5083, præmis 5). Det tilkommer den nationale ret at vurdere

rækkevidden af de nationale bestemmelser, og hvorledes de skal anvendes (jf. dom af 7.12.1995, sag C-45/94, Ayuntamiento de Ceuta, Sml. I, s. 4385, præmis 26).

30 Mens det i hovedsagen alene er den forelæggende ret, som har kompetence dels til at afgøre, om der skal kræves et omkostningsforskud som det, der er fastsat i KostO's § 8, og i givet fald dels til at beregne størrelsen heraf og meddele afslag på anmodningen om registrering, i tilfælde af, at der ikke betales, henhører det under Domstolens kompetence at afgøre spørgsmålet om, hvorvidt kravet om et sådant forskud må betragtes som en restriktion for etableringsfriheden.

31 Det følger heraf, at det præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

32 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 43 EF og 48 EF er til hinder for nationale bestemmelser, som gør registrering i handelsregistret af en filial af et anpartsselskab med hjemsted i en anden medlemsstat betinget af, at der betales et forskud, der fastsættes efter de forventede udgifter til offentliggørelse af selskabets formål som beskrevet i stiftelsesoverenskomsten for dette selskab.

33 For det første må det fastslås, at det krav, der stilles — i den medlemsstat, hvor filialen af et selskab med hjemsted i en anden medlemsstat er etableret — om en fuldstændig offentliggørelse af formålet med anpartsselskaber, som anmoder om at få registreret deres filialer i handelsregistret, er foreneligt med ellevte selskabsdirektiv.

34 I ellevte selskabsdirektivs artikel 2, stk. 2, litra b), bemyndiges medlemsstaterne nemlig udtrykkeligt til at forlange offentliggørelse af stiftelsesoverenskomsten og vedtægterne, hvis disse foreligger som et særskilt dokument, vedrørende et udenlandsk selskab i forbindelse med registreringen af dets filial i handelsregistret.

35 I HGB's § 13b, stk. 3, og § 13g, stk. 3, sammenholdt med GmbHG's § 10, stk. 1 — som uden forskel finder anvendelse på selskaber, der er etableret på det nationale område, og på udenlandske selskaber — stilles der imidlertid udelukkende krav om offentliggørelse af formålet med sådanne anpartsselskaber, som anmoder om registrering af en filial i handelsregistret, og ikke, således som ellevte selskabsdirektiv åbner mulighed for, af stiftelsesoverenskomsten i sin helhed.

36 Desuden fremgår det af første selskabsdirektivs artikel 3 — som man i overensstemmelse med ellevte selskabsdirektivs artikel 1, stk. 1, skal henholde sig til for så vidt angår filialer — at dokumenter og oplysninger, som skal bekendtgøres, er genstand for en offentliggørelse efter en af de fremgangsmåder, der er fastsat i nævnte artikel 3.

37 Hvad for det andet angår spørgsmålet om, hvorvidt kravet om et forskud fastsat på grundlag af de beregnede omkostninger ved offentliggørelsen af formålet i sin helhed er i overensstemmelse med artikel 43 EF og 48 EF, må det afgøres, om et sådant krav udgør en restriktion for etableringsfriheden, når det pålægges filialen til et selskab, der er oprettet i overensstemmelse med lovgivningen i en anden medlemsstat, at overholde bestemmelserne i den medlemsstat, hvor den er etableret, med hensyn til forskud på de forventede omkostninger ved offentliggørelse.

38 Med hensyn hertil må det fastslås, at kravet om et forskud, der udelukkende afspejler de reelle administrative omkostninger ved en offentliggørelse i overensstemmelse med ellevte direktiv, ikke kan udgøre en restriktion for etableringsfriheden, for så vidt som udøvelsen af denne frihed ikke hermed forbydes, vanskeliggøres eller gøres mindre attraktiv.

39 Endvidere kan bestemmelser, der under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, foreskriver betaling af et forskud, ikke stille selskaber fra andre medlemsstater faktisk eller retligt ringere end selskaber, der er hjemmehørende i etableringsmedlemsstaten (jf. i denne retning dom af 17.6.1997, sag C-70/95, Sodemare m.fl., Sml. I, s. 3395, præmis 33).

40 Følgelig udgør kravet om betaling af et sådant forskud på de forventede omkostninger ved offentliggørelse ikke for et anpartsselskab med hjemsted i en medlemsstat en hindring for udøvelsen af dets aktiviteter i en anden medlemsstat gennem en filial, som er beliggende der.

41 Det tilkommer den nationale ret på grundlag af den fulde længde af den tekst, der gengiver et selskabs formål, at sikre, at det beløb, der forlanges som forskud, svarer til de forventede omkostninger ved offentliggørelsen i den relevante tidende. Herved skal denne ret henholde sig til selskabets formål, således som det er beskrevet i stiftelsesoverenskomsten vedrørende det selskab, der anmoder om registrering af en filial.

42 I denne forbindelse må det præciseres, at den nationale ret ikke kan være forpligtet til at undersøge, om selskabsformålet i medfør af retsforskrifterne i den medlemsstat, hvori det selskab, som anmoder om registrering af sin filial, har hjemsted, allerede ved en del af de bestemmelser, der er anført under overskriften »Formål« i dette selskabs stiftelsesoverenskomst, må betragtes som fuldstændigt dækkende beskrevet.

43 Herefter skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 43 EF og 48 EF ikke er til hinder for en medlemsstats bestemmelser, som gør registrering i handelsregistret af en filial af et anpartsselskab med hjemsted i en anden medlemsstat betinget af, at der betales et forskud, der fastsættes efter de forventede udgifter til offentliggørelse af selskabets formål, som beskrevet i stiftelsesoverenskomsten for dette selskab.

Sagens omkostninger

44 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 43 EF og 48 EF er ikke til hinder for en medlemsstats bestemmelser, som gør registrering i handelsregistret af en filial af et anpartsselskab med hjemsted i en anden medlemsstat betinget af, at der betales et forskud, der fastsættes efter de forventede udgifter til offentliggørelse af selskabets formål, som beskrevet i stiftelsesoverenskomsten for dette selskab.

Underskrifter